

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

R. P. Ioannis Azorii Lorcitani, Societatis Iesv Presbyteri Theologi, Institvtiones Morales

In Qvibus Vnivers[a]e Qvaestiones ad Conscientiam recte aut prauè
factorum pertinentes, breuiter tractantur

Azor, Juan

Coloniae Agrippinae, 1602

35. Quid boni homo creatus cu[m] solis naturæ viribus præstare potuisset.

urn:nbn:de:hbz:466:1-14077

Cap. XXXV.

Quid boni homo creatus cum solis natura viribus prestare potuisset.

Caiet. 1. 2. q. 109. a. 2. Sol. li. 1. de na. & gra. ca. 3. & 4. Med. 1. 2. q. 109.

VT propositam quaestionem diluam, animadvertendum existimo, posse, iuxta aliquorum sententiam, sex hominis status mentis cogitatione concipi: **Primus status** est quo concipitur homo cum solis naturae viribus, & dotibus. **Secundus** quo homo consideratur cum his omnibus, quae sunt rationi consentanea: **Tertius**, cum cogitatur homo, ut iustitia originali praeditus: **Quartus**, ut peccato originis infectus: **Quintus**, ut gratia diuina post lapsum restitutus: **Sextus**, ut felicitate iam caelesti donatus. Sed quia nihil ad praesens institutum nostrum postremus hic status facit: rursum, quia secundus parum aut nihil a tertio distinguitur, ideo satis erit, si quatuor tantum hominis status, his duobus praetermissis, mentis cogitatione comprehendamus, videlicet, aut cum solis naturae dotibus ac viribus: aut cum iustitia originali: aut cum peccato originis: aut denique cum gratia post peccatum iam sublatam & extinctam. Tum postea inferius docebimus, quid boni possit homo peccato corrupte efficere: quid item boni in gratiam Dei reuocatus. Quare in praesentia explicandum nobis est, quid boni potuerit homo originali iustitia donatus; & quid item boni posset homo, qui cum solis ac puris naturae viribus conderetur. Deinde sciendum est secundum Augustinum, Prosperum atque Fulgentium, contra Pelagianam haeresin disputantes, ut septimo libro docebo, auxilium Dei gratuitum, vel gratiam dici late: quia gratis, hoc est, citra hominis meritum datur: & hoc modo etiam commune, & generale auxilium Dei datum homini ad bonum cogitandum, volendum, & faciendum dicitur latius, non pressius & strictius gratia, vel donum gratuitum Dei. Pelagius enim ut constat ex Hieronymo. *dialog. 1. contra Pelagium.* & *epistola ad Ctesiphontem*, & ex Aug. *lib. de gratia Christi. cap. 3. 4.* & 5. solum gratiam Dei vocabat naturam hominis gratis acceptam a Deo cum omnibus naturae facultatibus, aut legem ipsam Dei patefactam hominibus; & hominem dicebat per suam naturam absque alio quocunque Dei auxilio posse omne bonum: ac propterea Augustinus, Hieronymus, Prosper, Fulgentius & Beda docent praeter naturam adhuc hominem indigere Dei auxilio, ad bonum cogitandum, volendum, & faciendum: & illud auxilium vocant gratiam Dei siue gratuitum donum, hoc est, auxilium datum a Deo gratis sine merito hominis, quia cum natura, quandiu conseruatur a Deo, habet homo, quo possit bonum prestare, sed non habet, quo cogitet, velit, ac faciat bonum nisi moueatur, & iuuetur a Deo. Scholastici Theologi hoc auxilium datum homini ad bonum moris cogitandum, volendum, & faciendum appellant commune, & generale Dei auxilium, quia omnibus tum malis, tum bonis hominibus dari solet: & ad omnia opera bona tum naturae, tum moris, sed nihilominus S. Tho. 2. d. 28. q. 1. a. 1. ad 1. ait, gratia aliquando late dicitur ipsamet Deus gratis das, & hoc modo intelligitur illud Christi Domini, sine me nihil potestis facere, hoc est, sine me vobis

gratis dante, quo bonum faciatis: quasi diceret sine me vobis operante. Altrio. in sum. li. 2. tract. 11. c. 1. q. 4. Gratia, inquit, dicitur late id, quod gratis datur a Deo, & hoc modo nullum bonum possumus, sine gratia Dei, iuxta illud sine me nihil potestis facere. Bonau. 2. d. 28. a. 2. q. 3. ad 1. generale Dei auxilium, ait, dici Dei influentiam gratuitam, per quam cetera conseruat, ut compleant operationes suas: & sic intelligitur illud 10a. 14. sine me nihil potestis facere, sic ille. Insuper auxilium latissime sumptum, ut dixi, est vel speciale, vel commune & generale. Speciale vocant Theologi, quod quibusdam hominibus, non omnibus confertur: & quod datur ad quaedam opera non ad omnia: cuiusmodi est, quod datur Deo homini ad prestanda opera gratia, vel fidei: siue ad ea, quae dirigunt ad vitam aeternam: siue quae praeparant mentem hominis ad gratiam suscipiendam: quamuis inter Theologos, quidam speciale dicant auxilium, quod homini confertur ad quodcumque bonum moris siue virtutis volendum & faciendum: ita enim docent Gregorius Ariminenis, Maior & quidam alij iuniores, ut fusius libro septimo explicabo. Hi etenim huiusmodi auxiliū ideo speciale appellant: quia non est tam generale, quam est illud, quo Deus cum homine facit opera mala, non quatenus mala sunt, sed quatenus quidam actus sunt: nam facit cum homine bona non solum, ut bona sunt, sed ut actus sunt; facit quod bona sunt & quod sunt: at cum homine facit mala, quod sunt, non quod mala sunt. Quidquid sit de horum Theologorum sententia, de qua libro septimo tractabo, in praesentia satis sit dicere, speciale Dei auxilium etiam vocari quod datur a Deo, ad semper vel diu honeste ac bene viuendum, ad opera ardua & difficilia virtutis faciendā; ad magnas & vehementes tentationes vincendas. Praeterea auxilium Dei est vel naturale, vel supernaturale. Naturale vocatur, quod datur homini ad faciendum bonum conuenienter naturae & rationi: Supernaturale verò quod homini confertur ad ea opera prestanda quae supernaturalia sunt, siue, quae vim & facultatem naturae superant. Postremo, duplex est Dei auxilium ad bene agendum necessarium, mouens siue praeniciens, & adiuuans siue comitans. Mouens auxilium siue praeniciens quod ad intellectum spectat, est cogitatio, qua bonum oblatum cognoscimus, & quicquid ante consensum hominis allicit, inuitat, seducit & mouet hominem ad bonum monendo, docendo, dirigendo: Quod verò ad voluntatem attinet, est motus quo Deus voluntatem mouet, ut bonum velimus, quamuis simpliciter possumus, aut id non velle, aut oppositum velle; siue id efficiat Deus per seipsum suo nutu & arbitratu; siue opera & actione alicuius causae secundae naturalis vel liberae; siue ministerio causae supernaturalis. Adiuuans siue comitans auxilium est, quo Deus cum homine iam excitato & moto, operatur in volendo & perficiendo bono, siue id bonum sit honestatis & moris, ut dixi, gratia, ideo quod gratis, & liberaliter detur, hoc est sine villo hominis merito: & speciale, eo quod quibusdam non omnibus conferatur, aut quia ad quaedam opera, non ad omnia datur, ut speciale sit dictum, quia non conuetum atque commune.

Ioan. 1. 14.

Greg. 2. d. 28. q. 1. a. 2. & 2. Ma. 2. d. 28. q. 1.

Primò

Primò itaque queritur, Quid boni posset homo præstare, qui cum solis naturæ dotibus ac viribus crearetur à Deo. Quidam putauerunt, illum hominem id omne boni posse perficere, quod poterat homo iustitia originali præditus: quia iustitia originalis, inquit, nihil aliud fuit, nisi naturalis hominis conditio sana, pura & integra ab omni peccati cõtatione libera. Quòd si illis opponas, indigeret tunc ille homo auxilio Dei mouentis, & adiuuantis ad bonum; Respondent, egeret quidem; sed eiusmodi auxilia tunc temporis præsto essent homini: nam hoc ipso, quòd esset talis institutus, nimirum à peccato solutus, & vacuus, & cum sanis & incorruptis naturæ viribus, iuuaretur à Deo in bene agendo auxilijs mouentibus & subsequentibus: quæ tunc essent homini quasi debita beneficia; non quidem vi & cõditione naturæ, sed institutione; & quasi promissione diuina, qua homo esset purus, sanus, & integer creatus. Verùm communis est omnium Scholasticorum sententia, iustitiam originalem fuisse virtutem vltra naturales facultates homini datam, & proinde fuisse gratuitum & supernaturale Dei donum, & beneficium, ad bonum semper faciendum, & malum fugiendum. Ex quo illud efficitur, vt non quicquid boni poterat homo iustitia originali præditus, id posset cum solis naturæ viribus procreatus. Nam iustitia originali donatus poterat, videlicet per auxilium Dei, ipsi iustitiæ originali consentaneum sensus, & omnes carnis illecebras comprimere, superare, & vincere tentationes, omne virtutis officium diu facere, omne malum cauere, & declinare, vt infra apparebit: quæ quidem omnia solis alioqui naturæ viribus, & per auxilium commune, & naturale, hoc est naturæ consentaneum nequaquam posset, nisi Dei motus, & adiutus auxilio gratuito, speciali, & supernaturali præueniente, & adiuuante.

Secundò queritur, An status hominis cum solis naturæ viribus conditi, differat à statu hominis peccato originis corrupti? Nec queritur modo an absolute, & simpliciter hi status inter se differant: nam alter eorum est peccato liber, alter verò minimè: sed, an possit homo corruptus omne bonum præstare, quod posset alioqui purus, & integer. Qui opinantur iustitiam originalem fuisse naturalem hominis conditionem secretam, & liberam ab omni peccato, docere videntur, plurimùm esse discriminis inter eos duos hominis status: quoniam homini hoc ipso, quod est peccato maculatus, non amplius præsto sunt auxilia Dei mouentis, & adiuuantis ad officium virtutis, quæ tamen homini puro, & integro non deessent: & proinde homo peccato infectus sine Dei auxilio gratis, & liberaliter dato nihil boni potest efficere; cum id tamen posset homo purus, & sanus. Non quod ex naturalibus, vel internis naturæ principijs, conditionibus & viribus aliquid sit per peccatum detractum; hæc enim post peccatum extincta, aut sublata, aut læsa non sunt, sed integra manent: verùm quòd auxilium Dei mouens, & adiuuans ad bene agendum requisitum ante peccatum, præsto esset quasi debitum hominis ex ipsa institutione, qua purus & integer esset à Deo procreatus: at post peccatum sa-

pè denegatur, sæpè subtrahitur, & proinde quibus confertur, gratis & liberaliter datur, hoc est, sine vllis hominum meritis, immò potius indignis, & malè merentibus: & propterea est in illis beneficium gratiæ; Sic illi. Caietanus, Sotus, & alij Iuniores censent, nihil re differre, sed tantùm ratione, hos duos hominis status. Quemadmodum, inquit, homo nudus, & spoliatus idem sunt, ratione tamen distinguuntur: quia quòd nudus vestibus careat, nec culpa, nec pœna peccati est, quòd verò careat spoliatus, aut est peccatum, aut peccati pœna. Sic etiam homo ante, & post lapsum idem profus est, ratione tamen diuersus, quoniam ante peccatum, quòd bono aliquo careat, nec est culpa, nec pœna, post verò, aut est peccatum, aut pœna peccati. Ex quo deducere videntur, nihil boni posse hominem purum præstare, quod non possit homo peccato vitiatu: quare sicut ille non posset efficere id, quod pertinet ad gratiam, & vitam æternam sine gratuito, & supernaturali Dei munere, ita nec hic. Ac quemadmodum ille posset præstare, quæ sunt honestatis, & virtutis, & iuris naturalis, absque auxilio Dei gratuito, & peculiari, motus tamen & adiutus naturali, & communi, quod conditis rerum naturis respondet, & cum ipsis pariter congruit: sic etiam hic. Quemadmodum etiam hic pugna sensus, & rationis vexatur, ita & ille premeretur pugna carnis & mentis, & corporis incommodis lederetur, quam ad pugnam dirimendam, vterque homo indiget auxilio Dei gratuito & peculiari, ac supernaturali. Hęc sententia non omninò alijs probatur, multis de causis. Primò enim, inquit, dubitari non potest, quin teneatur aliquo præcepto homo peccato corruptus, quo præcepto, & lege homo purus solutus esset: nam qui est peccato infectus, si illud propria voluntate contraxit, per legitimam pœnitentiam expiare lege compellitur: si verò aliena voluntate suscepit, ab eo liberari non potest sine gratia, naturam sanante, & sine remedio ad id diuinitus instituto. At verò homo purus, ab his omnibus liber esset, quia omni profus peccato careret. Postremò, id probant auctoritate Scoti. 2. dist. 29. q. 7. ad 3. vbi ait in hunc modum: ad tertium dico quod existens in puris naturalibus non est equalis ei, qui peccauit existens in iustitia, non quia iste habeat aliquam curuitatem quam ille non habet, sed quia iste debitor est iustitiæ originalis, quam accepit: ille non: ideo iste est reus, ille non: & si neuiri conferatur visio Dei, vni tamen est carrentia visionis pœna, alij non est: reus enim priuatur ea propter reatum peccati, alter verò, priuatur ea ex conditione naturæ, hæc ille. Cæterum Sotus, Caietanus, & alij id non negabunt: nam præceptum de peccato per pœnitentiam detestando, peccatoribus solis, non innocentibus datum est. Deinde obijciunt, dicentes eam sententiam Soti, & Caietani, minimè cum Augustini, Prosperij atque Fulgentij sententia conuenire, quia planè & perspicuè passim contra Pelagianos tradiderunt, hominem peccato maculatum, esse infirmum & debilem: hominem verò purum non esse infirmum, & ægrotum: & infirmum hominem non posse id omne, quod potest sanus, & integer. Quemadmodum item ægrotus indiget medici opera, & auxilio, quo non eget sanus, ita etiam homo in peccatum

Caiet. 1. 2. q. 109. a. 1. & Sot. li. 1. de nat. & gra. c. 3. & 4. Med. 1. 2. q. 109.

lapsum indiget Christi ope, & gratia, vt sanetur, cum tamen hac non indigeat homo purus: & docent Theologi, cum Magistro, 2. dist. 35. & S. Thom. 1. 2. q. 95. ar. 1. & 3. hominem per peccatum corruptum, & esse gratuitis bonis spoliatum, & in naturalibus vulneratum ac læsum: Longè itaq; probabilius esse opinantur, hominem peccato vitiatum auxilio egere gratuito, & peculiari Dei mouentis, & adiuuantis ad quodcunque bonum honestatis & virtutis, quia ei tum auxilium mouens: tum adiuuans commune, minimè semper præstò est: quòd si quibusdam datur; gratis & liberaliter datur; cum nec personæ, nec naturæ debeatur: non personæ, quia non est laboris & operis merces, & stipendium; nõ naturæ, quoniam non omnes homines studiosè, & benè operantur; & tamen omnes intelligunt, sentiunt, appetunt, mouentur, nutriuntur, augentur, & cresunt: sicut omnis ignis exurit, & omnis aqua refrigerat. At verò homo purus, ex debitis & datis naturæ beneficijs, & conditionibus habere, quo posset bene & honestè operari, & ex altera parte præstò illi fuisset Dei auxilium-mouens, & adiuuans, quòd tunc non esset omnino gratuitum, hoc est, indigno & malè merenti collatum, sed esset naturæ institutioni, quasi ex pacto debitum beneficium, hoc est conueniens, ac in eo statu hominis consuetum & ordinarium. Veruntamen nec vera sunt, quæ dicunt, nec quidquam contra Sotum, & Caietanum concludunt, quoniam facile respondebunt in homine lapsò esse infirmitatem, tanquam peccati pœnam, & effectum, in homine verò puro futuram infirmitatem non peccati pœnam, sed naturæ conditionem: & homo lapsus non potest diu bene operari, & omne bonum facere, ob infirmam naturæ conditionem: & in utroque homine Dei auxilium mouentis & adiuuantis ad bonum virtutis, esset gratuitum, hoc est sine vllis hominis meritis concessum. Quidquid sit, certè Sotus, & Caietanus, negare non possunt aliquod esse iuris naturalis præceptum, quòd homo purus, & sanus posset implere, cum tamen homo lapsus non possit: posset homo purus Deum plusquam omnia diligere amore naturali, hoc est, vt naturæ auctorem, & finem per auxilium gratuitum quidem, sed naturale, hoc est naturæ & rationi consentaneum, non supernaturale, vt dicam inferius: at homo peccato corruptus nequit huiusmodi amore Deum diligere per solum auxilium naturale sine gratia Dei naturam sanante: eo quòd peccatum quamdiu non deletur, impedit quominus peccator Deum diligat plusquam omnia etiam amore naturali: item si cut hoc præceptum homo lapsus, sine gratia Dei naturam sanante implere non potest, sic nec omnia iuris naturalis præcepta, quia in omnibus illud includitur: at purus homo eo ipso, quo posset Deum diligere plusquam omnia amore naturali absque gratia sanante naturam, posset vniuersa iuris naturalis præcepta complere, quoniam qui diligit Deum plusquam omnia amore naturali, vniuersam legem naturalem obseruat.

Tertio queritur, An homo cum solis naturæ viribus procreatus, pugnam carnis & spiritus, sensus & Mentis pateretur: nam ex vna parte, vi-

detur eiusmodi pugna hominem cariturum, quoniam est peccati pœna & effectus: ergo si homo purus esset, ei carnis sensus infestus, & inimici nõ essent. Ex altera parte videtur non defuram fuisse eiusmodi luctam, quippe quæ ex ipsa natura hominis, & conditione descendit. Si quidè homo constar sentu & mète, carne & spiritu: caro autè & sensus suapte natura feruntur in ea, quæ sunt sibi vtilia, commoda, & iucunda: quæ sanè res sapenúmero rationi aduersantur, quia turpes ac male sua natura sunt, vel lege interdita. Quibusdam visum est eam pugnam nõ esse futuram, si homo purus absque gratia, & peccato crearetur à Deo: non quòd tam incertum, & domesticum bellum sola per naturam hominis conditio præcideret, & deleret: sed quòd pura, & nude hominis natura, præstò esset diuinum auxilium, quo ea pugna, & contentio dirimeretur, quòd quidem illi eo argumento conficiunt, quòd totum hoc malum sit ex peccato contractum, tanquam pœna. *Cæterum vera* est eorum Theologorum sententia, qui asseueranter dicunt, in eo homine id plusquam ciuile bellum futurum, quoniam ex ipsis hominis principijs ortum habet. Ita docent Marfil. 2. question. 18. questio. 1. Sotus libr. 1. de nat. & grat. cap. 3. Caic. 1. 2. quest. 109. artic. 1. Medin. 1. 2. quest. 109. artic. 1. & ante eos Scot. 2. dist. 29. quest. 1. ad 1. Nec tamen quippiam obstat, quòd sit ex peccato susceptum. Siquidem homo est cum iustitia originali conditus, quæ eam litem, & contentionem diuina ope, & munere componebat, & sedabat: & proinde iustitia per peccatum deperdita, pugna, quæ alicui naturalis est hominis conditio, facta est pœna peccati: quemadmodum etiam mors corporis, peccatum sublecuta est tanquam primi peccati pœna, & effectus, & tamen mors quoque ex naturali hominis conditione contingeret: esset igitur ea pugna in eo homine non peccati pœna, & effectus, sed naturæ conditio. Illi verò primi auctores respondent, idem esse dicendum de huiusmodi pugna, quòd de morte corporis: aiunt enim, veranquæ ex naturali hominis conditione provenire; & proinde non posse hominem per naturam solum, & liberum esse à morte, aut pugna: verumque verò esse Dei donum, & beneficium collatum in hominem in prima sua institutione; Et proinde si purus, & solutus ab omni peccato cum solis naturæ dotibus permaneret, alienus, inquit, proculdubio tunc esset, & à pugna, & à mortibus non quidem ex ipsa naturæ conditione, sed Dei dono, & munere, debito quidem, hoc est conuenienti, non naturæ per se, sed institutioni diuinæ, qua talis est homo creatus, vt posset, si vellet, ex sibi datis, & concessis à Deo præsidijs non peccare, & proinde non mori, nec infestis, & aduersis corporis sensibus oppugnari: nam eo ipso, quo poterat non peccare, poterat quoque non mori. Et propterea censent, mortem corporis, & pugnam sensuum cum ratione absolutè, & simpliciter esse pœnam peccati; quia licet ex naturæ conditione conueniant homini, quatenus tamen ab omni vitio, & peccato purus, & vacuum conceditur, hæc malis caret; ergò per peccatum, in ea mala, & miseria incurrit. Sed quoniam pacto homo, qui est à Deo conditus, ex sibi collatis au-

Teste Marfil. 2. q. 11. ar. 1. Et in sensu huiusmodi q. 11.

Sic etiam quodlibet q. 11.

xilijs posset si vellet, se cōtra mortem & pugnam tueri? Respondent illi, hoc ideo esse, quia posset ex donis, & beneficijs acceptis benè semper agere, & ex auxilio Dei mouentis, & adiuuantis ad bonum, honestè ac benè viuere, quod auxilium esset hominis institutioni debitum, hoc est conueniens: ac propterea si se in eo virtutis officio contineret homo: tunc absque morte ad cœlestem patriam, & vitam æternam per Dei gratiam transiret, cum qua nec mors, nec pugna carnis cū mente esse potest. Ergò iustitia, dices, originalis supernaturale donum non fuit, siquidem ex puris naturæ dotibus homo nullam inter sensum, & mentem pugnam sentiret, mortem corporis non subiret. Respondet Henricus, quodlibet. 6. q. 11. originalē iustitiam supernaturale donum fuisse, quia dabat homini, quo posset, non peccare, quo posset in bono accepto permanere, si vellet, in quo si persequeretur, naturaliter indè heret, vt non moreretur, quia esset naturæ hominis debitum, vt viuere quoadiu peccati expertus est. Sed quidquid sentiat Henricus dicendum existimo; absolute & simpliciter, homo etiam si crearetur purus, sanus, & ab omni peccato vacuus, & liber, non posset morte corporis, & pugna sensus cum mente carere sine diuino beneficio, & munere gratuito speciali, & supernaturali: neque enim illud donum est naturæ debitum, nec ex vi vlla naturali contingere potuit.

Theologi
in 2. d. 23.

Quarò queritur, An voluntas rationis participet possit à Deo creari, quæ per naturam suam peccare nequeat? Sancti Patres perspicue traderunt, non posse naturam vllam esse, quæ sine Dei auxilio gratis, & liberaliter dato omne peccatum vitare, & cauere queat. Anselmus certè in libro 2. Cur Deus homo cap. 10. Creatura, inquit, iustitiam à se habere non potest (deinde subiungit.) Homo ille Deus erit, qui omne bonum, quod habebit, à se habebit. Rursus cum discipulus quæreret, cur tales non fecerit Deus Angelos, & duos primos parentes, vt peccare non possent? Respondet: Quia non potuit, inquit, nec debuit, vt vnusquisque eorum esset, idem ipse, qui Deus. Augustinus item libro aduersus Maximinum 3. c. 12. Cuiusque creature rationali præstat, vt peccare non possit, non est hoc naturæ propriæ, sed Dei gratiæ, ac per hoc solus Deus habet immortalitatem, qui non cuiusquam gratiæ, sed naturæ, nec potuit nec potest aliqua conuersione mutari, nec potuit, nec poterit aliqua mutatione peccare. Hieronymus in Dialogo primo aduersus Pelagianos: sine peccato, inquit, esse perpetuo, diuina solius est potestatis. Idem in epist. ad Damasum de filio prodigo, prope finē ait: solus est Deus, in quem peccatum non cadit: ceteri, cum sine liberi arbitrij, in vtraque partem possunt suam flectere voluntatem. Damascenus libr. 2. fid. ortho. cap. 12. ait: fecit Deus hominem sine peccati labe, & contagione: sed peccati capacitatem, vno enim præter Deum extra peccandi aleam est. Item cum de Angelis loqueretur, docet eos natura ita comparatos, vt ad malum ægrè moueri, non tamen omnino, vt non moueri possint: nõ à natura, sed ab Spiritu sancto habent sanctitatem, nec eorum naturæ, sed gratiæ tribuendum est, quod bono semper adhæreant. Nunc verò eam conditione esse, vt ne vquam quidem moueri, & inflecti queant: quòd tamen non eorum naturæ, sed gratiæ, eique, qua Deo vnice bono adherent, constantiæ tribuitur. Demum Basil. in

Dama. Sc.
lib. 2. orth.
fid. cap. 3.

Psal. 32. explicans illa verba: verbo Domini celi firmati sunt. Nazian. oratione 44. que est in sanctam Pentecosten planè scripserunt, Angelos non esse sua natura sanctos, & iustos, sed Dei gratia. & Ambrosius libr. 1. cap. 1. in Lucam ait, ita nec ab initio immaculata humane enim hoc impossibile est natura sed per Dei gratiam est. Hæc Patres.

Inter scholasticos verò tres video opiniones. Prima est asserentium, non posse fieri, nec creari voluntatem rationis participem, & liberam in tanta perfectione, vt sit per naturam absque gratia Dei sancta, & iusta: quam sententiam defendunt veteres Theologi S. Thom. part. 1. quest. 63. ar. 1. & 2. dist. 23. q. 1. ar. 1. Richar. in 2. d. 23. ar. 1. q. 1. Aegid. 2. d. 23. q. 1. ar. 1. Argen. 2. d. 23. q. 1. ar. 4. Bonau. 2. d. 24. a. 1. eamque & ipse Scotus approbat in 2. d. 23. q. 1. vers. Dico igitur ad questionem, ob Patrum tamen testimonia. Eo verò in primis fundamento nituntur huius sententiæ Doctores, quoniam omnis substantia creata, si per se consideretur, & est ex nihilo, & in nihilo, ex quo condita est, recideret, nisi conferuaretur, & teneretur à Deo: ergo nisi fuerit excita ta diuinitus, & adiuta, ab omni peccato declinare non potest. Præterea, nulla potest esse voluntas creata, quæ sit sibi bene agendi norma, & regula. Item, omnis voluntas creata est libera, & potest in vtranque partem flecti, & moueri, ergo auxilio indiget Dei grâtiæ, & liberaliter præuenientis, mouentis, & adiuuantis, vt sese potius in hanc partem bonam, quàm in malam inflectat. Secunda opinio docet, posse voluntatem creari, quæ necessario bonum velit, & amet, ac proinde, quæ per naturam suam peccare nequeat: estque Gabrielis, Maioris, & aliorum, quam sententiam illi his colligunt argumentis. In primis, quemadmodum intellectus circa prima principia, tum rerum agendarum, tum speculandarum errare non potest: sic etiam posset Deus voluntatē creare, quæ ex naturæ necessitate semper bonum appeteret, & prosequeretur. Præterea sicut non possumus velle esse miseri, aut nolle esse beati, ita posset creari voluntas, quæ semper vellet ex suæ naturæ conditione bonum, & semper malum respueret. Huc accedit, quod appetitus sensus natura sua sensum sequitur; posset ergò fieri appetitus rationis, qui semper per naturam suam ratione duceretur, ita vt semper bene iuxta rectæ rationis præscriptum factitaret. Deniq; nihil repugnat, quin possit creari voluntas, quæ per naturam habeat plenam benè agendi notitiam, secundum quam necessario operetur. Tertia sententia est Durandi, distinguentis, posse quidem voluntatem à Deo creari, quæ vi suæ naturæ peccare nequeat in naturæ bonis, non tamen in bonis fidei, & gratiæ, quæ supra naturam sunt: idem videntur sensisse Cap. 2. d. 22. quest. 1. artic. 3. ad 1. Cai. 1. par. quest. 63. artic. 1. & S. Thom. de mal. quest. 16. artic. 3. Vtrunque Durandus concludit hoc argumento: quia potest, inquit, condi voluntas, quæ circa naturalia plenè perspicat, quid sit agendū, quid fugiendū, & quæ ad rationis, & naturæ bonum necessario feratur: at verò fidei, & gratiæ bona, per naturam nec cognosci, nec præstari queunt. Sunt qui dicant scholasticos harum duarum opinionum auctores, cum Patribus supra citatis pugnare.

Galv. 2. d.
22. q. 1. a. 2
Maio. 2. d.
23. q. 2. cō-
clu. 3. Hol-
cho. 2. d. 2.
q. 4.

Dura. 2. d.
23. q. 1. n. 8.

Inter has opiniones prima est amplectenda. Quod ut plenius, & apertius ostendam, animadvertendum puto, non sufficere, si respondeas cum secunda, vel tertiae opinionis auctoribus, Patres solum locutos esse de naturis creatis, non autem de ijs, quae creari possunt: nam aperte docent, id nequaquam posse fieri. Item, nunquam peccare manifestè testantur Patres, non esse naturam, sed gratiam Dei: at quod solius est gratiae divinae, ne mini potest per naturam conuenire. Quare ad primam sententiam perspicue, & planè intelligendam sciendum est, Patres cum scholasticis non admodum dissidere. Nam Patres appellatione naturam accipiunt liberam voluntatem creatam, & conseruatam à Deo cum solis internis principijs, & viribus, & carentem omni extrinseco auxilio Dei mouentis, & adiuuantis ad bonum agendum, & gratiam Dei vocant omne auxilium, quo voluntas, praeterquam quod est creata, & conseruata, indiget, ut velit, & faciat bonum: nam creata, & conseruata à Deo adhuc indiget Deo mouente, & adiuuante ad bonum volendum, & faciendum, quod auxilium, vocant Dei gratiam, hoc est gratis & liberaliter sine vlllo merito hominis datum. & idèd aiunt nullam voluntatem creari posse, quae per naturam suam omne peccatum deuitare queat: hoc est, quae praeter beneficium, & gratiam creationis, qua crearetur, & conseruaretur à Deo, non indigeat etiam gratuito alio auxilio Dei mouentis, & adiuuantis ad bonum agendum, & malum vitandum: quod verissimum est. Scholastici verò nomine naturam intelligunt voluntatem creatam non solum internis facultatibus praeditam, sed Dei auxilio generali, & consueto ad agendum subnixam, & ad bonum se necessarid non liberè mouentem. Et propterea, docent, posse voluntatem procreari ad bonum naturaliter propensam, quae Dei communi auxilio, eius conditioni, & institutioni consentaneo, & conuenienti, possit ab omni peccato libera, & immunis esse. Sicut, inquit, similiter Patres tradiderunt, nihil posse creari, quod sit per naturam suam immortale, sed per gratiam Dei: quoniam nihil fieri potest, quod etiam postquam creatum fuerit, per seipsum, ita sit, ut Deo gratis conseruante non egeat. Quemadmodum enim quod factum est, aut fieri potest, non à seipso habet, aut habere potest, ut sit: ita etiam nisi Deus illud conseruaret, prorsus esse desineret, sicut nec inciperet esse, nisi à Deo fioret. Quod si illis obijcias, Angelos, & multa alia à Theologis, & Philosophis appellari res suapte natura ab interitu alienas; cum tamen naturalia caetera sint prope innumera, in quo interitus cadat. Respondent, esse quidem res quasdam, quae tum ex principijs internis interire queunt, tum vi aduersa, & contraria agentis naturalis extrinseci, cuiusmodi sunt res naturales ex compositis: alias verò esse, quae nequeunt ex principijs internis perire; quae idcirco dicuntur per naturam suam ab interitu secrete, & liberè, ut sunt Angeli, & animae rationis participes. Caeterum non ita sunt immortales per naturam suam, vel per se, ut Deo conseruante non egeant, à quo quidem, nutu, & arbitratu suo in nihilum redigi possunt. Si illis rursum opponas, debitum esse huiusmodi naturis auxilium, quo conseruen-

tur, ex quo semel extiterunt. Respondent, esse debitum quidem tale auxilium, non tamen naturam, & conditioni ipsarum intrinsecè, sed institutioni ac legi Dei, qua tales voluit condere, ut perpetuo permanerent, ac nunquam deficerent. & propterea quod perpetuo durent, ac duraturae sint, nequaquam sine Deo ex eorum natura, & conditione prouenit, sed ex lege, & institutione Dei, qui voluit, ut inciperent aliquando, ac ut nunquam, durante, & constante prima institutione, & naturae ordine, desinerent esse; nihil enim quod est procreatum à Deo, potest per naturam suam, vel per se sine Deo ipso conseruante consistere. Pari modo, inquit, nulla voluntas potest creari, quae non egeat Deo, & mouente, & adiuuante ad bonum, praesertim si ad bonum, & malum libera relinquitur. Imò etiam si crearetur ad bonum necessarid propensa, & erga bonum bene, & optime affecta, indigeret adhuc & mouente, & adiuuante Deo ad bonum per spiciendum, volendum, & prosequendum: nulla enim voluntas est, aut esse potest creata, quae in bene agendo non egeat Deo, vel per seipsum, vel per alias causas naturales, aut supernaturales, & bonum proponente, & offerente, & volente, ut fiat, & ad illud iuuante. At inquit, hoc solum pertinet ad auxilium Dei generale, quem Theologi concursum Dei conseruetum, & communem appellant, naturis, & rebus creatis consentaneum, & conueniens. Respondent; siue appelles generalem concursum, siue specialem, hoc vnum esse verum, extrinsecum Dei auxilium non esse ex naturalibus, & internis rei principijs, & conditionibus, nec ipsis simpliciter, & absolute ex debito reddi, sed esse ex voluntate Dei, & soli eius institutioni, legi, & ordini à se constituto, iure conueniens. Potest enim Deus voluntatem creare, ita ut statuat eam semper suo auxilio ad bonum mouere, & adiuuare. Deindè obijcias, non esse opus, ut Deus per seipsum bonum proponat, & offerat voluntati; siquidem potest id ministerio causarum secundarum naturalium efficere: at quod opere, & ministerio huiusmodi causarum sit, id naturaliter fieri perhibetur. Respondent, hoc nihil referre, quia siue per seipsum Deus, siue per alios administratos, & causas id praestet, diuini est muneris & prouidentiae, qua sic omnia gubernantur, & diriguntur, ut id fiat, quod voluit, atque constituit, ut fieret. Ex quo efficitur, ut Scholastici Theologi praedicti cum Patribus hac in parte non pugnent, ut quidam calumniantur, & verum sit, fieri non posse voluntatem à Deo, quae siue per habitum, siue per formam aliam inherente ita sit in bono confirmata, ut nullo amplius indigeat auxilio Dei mouentis, & adiuuantis ad bonum: quoniam quicumque habitus, & forma creata in agendo; indiget Deo volente, ut agat, & adiuuante, & vna cum ea operante. Ex dictis etiam perspicitur, quamcumque voluntatem, etiam quasi ad manum sibi habeat ad bene agendum, auxilia Dei praueientia, siue mouentia, egere nihilominus auxilio Dei adiuuante, & vna cum ea operante. Si roges, qua ratione fieri queat per diuinam gratiam, ut voluntas creata peccare non possit. Respondet, praeter voluntatem humanam Christi Domini, quae per admirabilem cum verbo diuino coniunctionem

singulariter habuit, vt peccare non possit, & præter voluntatem beatorum spirituum, & mentium, quæ per beatitudinem habent, vt amplius peccare non possint, creata voluntas per diuinam gratiam, & opem habere potest, vt peccare nequeat; si Deus ita ad bonum semper moueat, & iunet, vt voluntas bonum necessario velit, & faciat, & in malis denegeret, & subtrahat suam operationem, qua solet cum hominibus operari actus malos, non vt malos, sed vt actus.

Ex quibus omnibus manifestum est, rectè concludere eos veteres Theologos, qui probant, ideò liberam voluntatem creatam non esse, per naturam à peccato solutam, ac liberam, quia hoc ipso quod creata est, cum sit ex nihilo condita, per se deficere potest: hæc enim ratio (quamuis eam quidam oppugnent) firma est in hunc modum: **Sicuti res creata, nisi conferuetur à Deo, definit esse, ac proinde præter beneficium creationis, indiget auxilio Dei conferuantis; sic libera voluntas creata, etiam dum conferuetur à Deo, in volendo, & agendo deficit, & aberrabit à recto; nisi moueatur, & iuuetur ad bonum à Deo: Et ideo præter beneficium creationis, & conseruationis, quo accepit, vt existeret, & perpetuò accipit, vt sit, indiget alio auxilio Dei mouentis, & adiuuantis ad bonum: nam quemadmodum nihil fumus, nisi Deo dante, & conseruante, vt fumus; sic nihil boni cogitamus, volumus, aut facimus. Omnis enim natura, omnis actio, omnis motio hoc ipso, quòd bona est, habet à Deo, & quòd sit, & quòd bona sit. Patres communi consensu docent; nullam posse voluntatem creati, quæ per suam naturam habeat, vt peccare non possit. In triplici sensu locum habet eiusmodi communis Patrum sententia. Primo, quia nulla potest creari voluntas, quæ si ad bona fidei, & gratiæ, & finem supernaturalem destinetur, per naturam habeat, vt in illis deficere peccando non possit: quod est dicere: non potest creari voluntas, quæ si habuerit præcepta fidei, spei, charitatis, & alia ordinis supernaturalis, talis naturæ sit, vt per se ipsam in illis bonis stare semper queat. Secundo non potest creari voluntas, quæ si habuerit præcepta positiva Dei etiam, quæ ordinem naturalem non sperent, illa semper per naturam suam sine gratia Dei seruire, & implere valeat. Fingamus à Deo creari Angelum cum solis naturæ dotibus, is posset à Deo habere multa mandata, quæ nec sint iuris naturalis, nec ordinis supernaturalis, hoc est, quæ non sint fidei, & gratiæ, vt si ei præciperet Deus; Custodias hunc, vel illum hominem; Hunc vel illum locum, vel hoc, aut illud corpus ad certum tempus loco moueas. Hæc & alia similia mandata Dei, non posset ille Angelus per solam naturam suam semper præstare, & implere. Posset Deus non solum ei hæc, sed alia multa plura mandata dare, ita vt Angelus plus se, quam fas est, diligendo, posset illa præmittere: & proinde contra illa præcepta peccare. Et hoc est, quod Theologi multi Scholastici dicunt. Omnis voluntas creata, quia eo ipso, quo creata est, superiorem Deum habet, cuius legi, & imperio subiicitur, talis est suapte natura, vt per se ipsam in omnibus superioris Dei impositis præceptis fem-**

per se conferuare, & continere non possit. **Tertio, Nulla voluntas creari potest, quæ etiam si iuris naturalis tantum præcepta haberet, per suam naturam solam sine auxilio generali Dei mouentis, iuuantis, & cooperantis posset illa complere.**

Cum his non pugnant ea, quæ tradiderunt S. Thom. de Malo. quæst. 16. art. 3. & art. 2. ad 5. & ad 17. & Duran. 2. dist. 23. quæst. 1. nam. 5. cap. 2. dist. 22. quæstion. 1. artic. 3. ad 1. Caietan. 1. part. quæst. 68. artic. 1. versiculo. Circa consequentiam, docentes, posse creari voluntatem rationalem siue intellectualem, quæ peccare non possit in ijs, quæ sunt legis, siue iuris naturalis. Nec pugnant, quæ docuerunt Oham, & Gabr. 2. dist. 23. quæst. 1. art. 2. Maio. 2. dist. 23. quæst. 2. conclus. 5. Holcot. 2. dist. 23. quæst. 2. videlicet, posse creari voluntatem, quæ necessario bonum iuris naturalis velit, & amet, & proinde circa illud bonum non possit per naturam suam peccare.

Quintò queritur, An homo cum solis naturæ dotibus procreatus, posset per naturam suam promereri vitam æternam? Quidam sensere, cum posset, duplici ratione permoti. **Primum**, quia putant hominem per omne opus honestè factum, studio & amore faciendi, quod lex ipsa, & recta ratio iubet, vitam æternam mereri, nisi fuerit peccati labe & fordibus inquinatus: sicut per omne lethale peccatum, sempiternum supplicium promeretur. Altera ratio est: Si homo absque peccato, & gratia esset, per naturam posset bene, & honestè operari: & tunc, inquit, vita æterna esset simpliciter merces, & iusticia, non gratia debita bonis operibus ex gratia adoptionis profectis: nunc enim est quidem merces bonorum operum, sed non nisi in iustis hominibus per gratiam Dei à peccato sanatis.

Cæterum hæc sententia Pelagianismum sapere videtur. Pelagius enim docebat liberum arbitrium per naturam suam posse præstare, & bona opera virtutis ac moris, & vitam æternam promereri. Contra quem multis, ijsque firmissimis scripturarum testimonijs, & rationibus Hieronymus, Augustinus, Prosper, Fulgentius, & Beda comprobauerunt, vt libro septimo docebo, fieri non posse, vt per bona opera vitam æternam promeremur, nisi facta sint ex gratia Dei. Alij verò existimarunt, hominem per omne quidem opus virtutis, quod facit, vt recta rationi, & legi pareat, vitam sempiternam mereri, sed Dei auxilio indigere; tale tamen, inquit, diuinum auxilium homini præsto semper esset, vt debitum, si absque peccato cum solis naturæ conditionibus crearetur: putarunt enim illi ob primi parentis peccatum, hoc auxilium homini denegari, & subtrahi, & gratuito conferri ijs, quibus confertur. **Verum** huius quoque sententiæ vtrunque fundamentum communi Theologorum consensu conuellitur. Neque enim honestum opus, quod facimus, vt recta rationi, & legi obediamus, si Dei gratia careamus, vita æterna dignum est: neque auxilium Dei ad honestè, & benè semper vsque ad exitum, & finem vitæ operandum, soli hominis naturæ, & conditioni debetur, cum non sit aliquid intrinsecum, quod ad naturalem hominis conditionem pertineat. Ideò alij dixerunt, per omne opus ho-

nestum, hominem vitam sempiternam promereri, & requirere Dei auxilium; veruntamen illud non soli, & puræ hominis naturæ deberi, vt ipsi naturæ conueniens, sed institutioni, ac legi Dei; quod perindè est, ac si dixissent: si homo cum solis naturæ facultatibus cõderetur, posset quidem nõ per solam naturam, sed per Dei auxilium honestè operari, quo vitam mereretur æternã, atq; hoc auxilium p̄festo homini esset tanquam debitum, aut conueniens, non quidem humanæ naturæ, sed diuinæ institutioni, legi, & ordini, quoniam p̄na est peccati, quod id homini denegetur: & ex altera parte diuina promissio est, vt qui legem, siue mandata Dei seruat, vitam æternã consequatur. At verò certã est Theologorum sententia, ad vitam sempiternam promerendam iequiri in homine, siue in Angelo gratiam adoptionis, siue qua opera bona quamuis studio, & causa colendæ virtutis, & legis seruandæ fiant, vita perpetua, & cœlesti hæreditate digna non sunt, tametsi aliquid temporarium promereri queant. Nam vitam æternam promissit Deus facientibus quidem ipsius mandata, sed ex gratia & charitate, siue qua teste Paulo, etiam si quis corpus suum tradiderit, ita vt ardeat, vel dederit cuncta quæ habet, nihil prodest: quod ex scripturis facit, & perspicuè Patres, & Theologi collegerunt.

1. Cor. 13.

Sextò queritur, An homo solis cum naturæ dotibus procreatus ea posset, quæ sunt Fidei arcana credere, & sperare? Respondeo, Pelagianos tradidisse, esse quidem Dei gratiam quòd creati sumus, quòd liberum habeamus arbitrium: quam gratiam illi, Gratiam creationis appellabant: esse itidem gratiam Dei, quòd nobis sint Fidei arcana patefacta, quam vocabant gratiam fidei, & reuelationis, & doctrinæ: æterum quòd reuelata credamus, & speremus, nequaquam esse diuinæ gratiæ, sed naturæ. Hoc enim (atebant) potest liberum arbitrium prestare per naturæ vires, vna cum ipsa natura à Deo accepta siue alio quocunque auxilio Dei mouentis, & adiuuantis voluntatem ad credendum & sperandum. At enim August. tract. 5. & tract. 8. in Ioann. Hieron. dialog. 1. contra Pelag. & in epist. ad Ctesiphon. em. Prosper. in Epist. ad Demetriadem, quæ est apud Ambrosium S. 4. Fulgen. libr. de incar. & gratia Christi, cap. 24. Concil. Arausi. can. 9. & can. 22. ex scripturis luculenter & aperte deduxerunt, hæc bona nequaquam posse per naturam suam liberum arbitrium, nisi Dei ope speciali, & supernaturali, sic enim eos intellexisse puto, excitatum & adiutum: etiam si homo nullo crimine teneretur obstrictus. Ita vt non solum sit diuini muneris & gratiæ, mysteria & arcana Fidei homini vel Angelo patefacere, sed etiã sit diuini, & supernaturalis auxilij, quòd intellectus reuelatis à Deo rebus assensum præster. Neque enim per Fidem assentitur nisi quatenus ea dicuntur à Deo: at nemo credere aliquid, vt dictum à Deo potest, nisi diuino testimonio intellectus moueatur: nec intellectus diuino testimonio motus credit, nisi voluntas quoque ipsa peculiari & supernaturali Dei auxilio excitata, moueatur ad credendum: Sic etiam homo bona æterna & cœlestia, vt diuinitus promissa, & Dei auxilio obtinenda sperare nequit, nisi Dei supernaturali auxilio motus, & adiutus.

Quidam tamen aiunt: Posset homo eiusmodi bona si cum solis naturæ viribus conderetur, nõ quidem per naturam solam, sed Dei mouentis, & adiuuantis ope & auxilio fultus, quòd tunc ipsi hominis conditioni puræ & integræ omni peccato carenti daretur vt debitum, vel, vt alij dicunt, quòd Dei institutioni, qua hominem procrearet, debitum esset. Nunc enim, ob primi parentis delictum, indigno, & malè merenti gratis datur. Sed prior sententia est omnino tenenda & amplectenda. Nam auxilium diuinum ad credendum, & sperandum, supernaturale est, nec datur ex merito, siue ex debito.

Septimò queritur, Num homo si cum solis naturæ dotibus crearetur, posset sola naturæ vi & facultate honestè operari, ac viuere? Pelagiani dixè: Possè, si sic conderetur; Ita vt diuinæ quidem gratiæ esset, quòd libera voluntate & arbitrio præditi essemus, verum, quòd honestè & studiosè ageremus, naturæ esset nostræ, non gratiæ diuinæ; hoc est, non gratuiti Dei auxilij & muneris, videlicet sine merito hominis dati. Pelagius enim, vt dicam inferius in septimo libro, cum de gratia diuina tractabo; præter alia, in hoc etiam errauit, liberum arbitrium dicens, dum conseruatur à Deo, posse bonum virtutis, sine alio quocunque auxilio Dei mouentis, & adiuuantis ad bonum. Cæterum præcitati patres euidentibus scripturæ testimonijs concluderunt, nihil boni per inditam sibi naturam liberum arbitrium posse nisi Dei auxilio motum, adiutum, & fultum. Nam Christus dixit: Sine me nihil potestis facere; & Paulus, quid habes quod non accepisti iterumque, Non sumus sufficientes cogitare aliquid ex nobis quasi ex nobis; & alibi; In ipso viuimus, mouemur, & sumus; & Iacobus, Omne datum optimum, & omne donum perfectum de sursum est, &c. Ioannes item, siue ipso factum est nihil.

Ioan. 1.

1. Cor. 4.

2. Cor. 3.

Act. 17.

Iac. 1.

Ioan. 1.

Quibus omnibus scripturarum testimonijs Pelagius conuincitur, præter naturam humanam acceptam à Deo, quam ille Creationis gratiam vocabat, hominem indigere auxilio Dei mouentis, & adiuuantis ad bonum; quod auxilium Hieronymus, Augustinus, Prosper, & Fulgentius & Beda gratuitum vocant, hoc est, sine villo merito hominis datum à Deo, siue sit ad opera bona supernaturalia, siue ad opera honesta rationi & naturæ conientanea. Quanquam inter Scholasticos Theologos, quidam illud auxilium Dei commune, & generale vocent: tum quia datur omnibus probis & improbis, Christianis & Paganis: tum quia datur ad bona opera naturæ, & rationi consentanea. Alij vero vt Gregorius, & Ca-preolus, & Maior speciale illud appellare maluerunt, quia distinctum ab eo quo Deus cum homine facit actum malum, non vt malum, sed vt actum. Omnes tamen contra Pelagium conueniunt; illud auxilium necessarium ad benè cogitandum, benè volendum, benè operandum; & esse gratuitum auxilium, hoc est, sine villo hominis merito dari, nec esse supernaturale, quia datur ad opera naturæ, & rationi consentanea, non supernaturalia. De qua re fusius libro septimo disputabo.

Octauò queritur, An homo absq; peccato, gratia, & iustitia cõditus, posset per solas naturæ vires omne peccatum deuitare? Pelagiani quoque

docebant

docebat: Si sic homo crearetur à Deo, posset per naturam quidem ab omni peccato declinare, quòd est contra honestatem, & legis siue iuris naturalis præcepta; ea verò peccata, quæ sunt contra Fidei mandata, posset per solam naturam cauere, si gratia Dei semel forent Fidei mysteria patefacta. Verùm & hoc Pelagianum dogma egregiè est à Patribus, & Concilijs confutatum. Quidam ita respondent, posset tunc temporis homo omne peccatum vitare, non quidem sola naturæ facultate & præsidio, sed Dei peculiari auxilio, quòd quidem auxilium, vt fatentur, conditioni hominis deberetur, si pura, si peccati expers crearetur, si absque omni peccato consisteret; nunc verò ob peccatum primi parentis, merito denegatur. Aut (sicut tradiderunt alij) hoc diuinum auxilium ad omne peccatum declinandum, naturæ quidem hominis puræ non deberetur, verùm ipsi institutioni diuinæ, si purus homo, & integer, cum solis naturæ viribus conderetur. At communis Theologorum sententia docet; esse gratuiti muneris, & auxiliij diuini, hoc est, sine vilo ipsius hominis merito collati, quòd homo cum solis naturæ viribus ac dotibus posset omne peccatum defugere; ad hoc enim egeret, & Dei mouentis & adiuantis beneficio, quo agenda perspicere, cogitare, vellet, ac faceret, & fugienda cognosceret, odisset, atque respiceret; hoc est, non posset per solam naturam sine Deo gratis mouente, & adiuantem ad bonum: tunc enim solum haberet homo gratiam creationis, si nullum aliud præterea Dei auxilium acciperet. Sed dubia questio est, an posset per auxilium diuinum gratuitum quidem sed commune & naturale, hoc est naturæ hominis consentaneum, non super naturale. Respondeo vt ex questionibus statim sequentibus cõstabit; posset, dum modo tum nullum iuris supernaturalis præceptum haberet, sed tantum iuris naturalis: at verò illud auxilium, speciale potius, quàm generale iuxta quòdam fuisse, quoniam quibusdam, gratis, non omnibus daretur hominibus, videlicet non ijs, qui contra leges & iura facerent: & esset distinctum ab eo per quod Deus cum homine facit opus malum, non quatenus malum, sed vt opus quoddam est.

Nonò queritur, An homo cum solis naturæ dotibus creatus, posset per auxilium diuinum humana naturæ respondens, Deum plusquam omnia diligere? Respondeo: non posset diligere Deum, vt est charitatis obiectum, hoc est, supernaturali amore amicitia constituta in communicatione bonorũ caelestium, & æternorum, quæ per gratiam adoptionis assequimur; hic enim amor nequaquam consistere potest cum aliquo, quod sit Dei amicitia contrarium; & fidem, & spem requirit, & sine gratia adoptionis non est; quare per naturam, & auxilium commune, & generale diuinum, naturæ humanæ conueniens esse non potest. Posset tamen ille homo, vt docent Richard. 2. d. 3. ar. 7. q. 1. Henric. quodl. 4. q. 11. Marfil. 2. q. 18. a. 2. concl. 1. item Richard. 2. d. 28. a. 1. q. 1. Medin. 1. 2. q. 109. a. 3. versic. de dilectione Dei naturali. concl. 2. Deum ante, & plusquàm omnia diligere amore quodam naturali: hoc est, posset per naturam, & Dei auxilium, quamuis gratuitum, naturæ tamen con-

sentaneum, absque alio supernaturali adminiculo gratiæ additæ naturalibus, diligere Deum super omnia, vt naturæ, & bonorum naturalium auctorem, & finem: hic enim actus est ipsi rectæ rationi hominis conueniens, & consentaneus. Quapropter posset ille homo cognoscere Deum esse omnium bonorum naturalium auctorem, & finem, esse primum ac summum bonum; ac ideo ante, & plusquam omnia alia bona diligendum, & amandum propter ipsum, quia non ipse Deus propter alia, sed alia propter ipsum sint bona. Et cum in eo homine nulla esset peccati labes, nihil impediret, quominus ille Deum super omnia amore naturali diligeret: nam se sicut cætera omnia, in Deum ipsum referre posset, vt in naturæ auctorem, & finem, & in illius amorem. Ceterum, quamquam auxilium diuinum ad id datum supernaturale non esset, quum daretur ad faciendum opus naturæ hominis consentaneum, speciale tamè potius, quàm generale esset, quoniam quibusdam hominibus non omnibus daretur, & ab eo differret, per quod homo facit mala, non vt mala, sed vt actus quidam sunt.

Decimò queritur, An homo cum solis naturæ viribus conditus, posset per naturam, & Dei communi auxilium, naturale quidem, hoc est, ipsi naturæ hominis consentaneum, sed gratuitò, & liberaliter datum, iuris naturalis præcepta seruare? Respondeo, posset: nam posset, vt dixi, Deum vt naturæ auctorem, & finem, plusquam omnia diligere. Sed hic amor esse nequit sine obseruatione omnium præceptorum iuris naturalis: sicut charitatis amor supernaturalis non est, nisi cum obseruatione totius legis tum naturalis, tum supernaturalis. Nam charitas est plenitudo legis, & qui Deum amat vt amicum, vult ei in omnibus placere. Qui itidem Deum amat ante, & plusquam omnia, eum omnibus anteponit: nihil igitur vult, quod ipsi aduersetur: nihil, quod sit, ipsius mandatis, & legi omnino contrarium.

Vndecimò queritur, An ille homo posset in officio honestatis, & virtutis vsque ad exitum vitæ perseuerare, per solam naturam, & generale Dei auxilium ipsi naturæ conueniens? Respondeo, Non posset sine alio, præter generale, & commune, si gulari auxilio, & gratuito munere Dei, eum semper in virtutis officio continentis. Nam homo etiam originali iustitia præditus, teste Augustino, indiguit speciali Dei auxilio ad perseuerandum: & nunc quoque, iustus sine peculiari Dei munere in bono gratiæ nõ perseuerat: ergò multò minus ille in officio virtutis perseueraret. Denique in bono vsque ad vitæ finem perseuerantia est peculiare Dei donum. Nam quemadmodum cum quis in Dei gratia perseuerat, accipit speciale Dei donum super naturale, præter illud gratiæ munus, quod ab initio diuinitus accepit: ita etiam cum quis perseuerat in honesto virtutis moralis officio, accipit speciale Dei donum naturæ hominis consentaneum, præter illud virtutis, quod initio habuit. Nam quidam accipiunt, quo benè vitam incipient, nõ quo perseuerent: alij verò, quo non solum benè inchoent, sed etiã quo benè progrediantur, immò etiã quo benè proficiant ad tẽpus: sed non accipiunt, quò benè persistant vsque ad extremũ vitæ. Præterea natura dum conserua-

Rom. 13.

Aug lib. de corrept. & gratia c. 11
& l. b. 1. 4.
de ciu. c. 27
& in Enchirid. c. 106
& in Conci. Arausi. cano. 19.

tur à Deo integra sine labe peccati, habet, quo bene possit: sed non habet, quo bene agat, nisi auxilio Dei mouentis, & adiuuantis ad bonum. Sic ut is, qui habet oculos sanos, habet quo possit colores aspiciere, sed non aspiciet sine lumine: qui item bene corpore valet, habet quo possit viuere, sed sine alimentis extrinsecus assumptis non viuet. Natura verò communi auxilio Dei mota, & adiuta ad bonum, eo ipso accipit, quo bene operetur, non tamen eo ipso accipit, quo bene perseveret: nam si acciperet, utique perseveraret: sed non omnes in bono perseverant usque ad ultimam vitam finem. **Dices**, homo ille posset post unum, aut alterum virtutis officium mori, & ita breui vitam absolueret; & tamen ad bonum per breue tempus non indiget homo singulari Dei auxilio præter generale, & consuetum ipsi naturæ conueniens. **Respondeo**: quamuis homo ad breuissimum tempus viuat in bono honestatis, donum accipit, & habet à Deo, ut in bono ad extremum usque vitam perseveret: quoniam generale auxilium Dei mouentis, & adiuuantis ad bonum rectæ rationi conueniens, solum dat homini, quo hoc, aut illud bonum faciat, non quo perseveret. Ergo quòd in bono diem claudat extremum, peculiare est Dei donum, & munus.

Duodecimò quæritur, An ille homo diu se in officio virtutis contineret per solam naturam, & generale auxilium Dei, naturæ, & rationi conueniens? **Minimè**: nam teste S. Thoma, iustus homo nunc à peccato liber, diu sibi ab omni peccato lethali non temperat sine alio peculiari auxilio Dei mouentis, & adiuuantis uaturam ad bene diu operandum: ergo multò minus ille homo id ipsum præstaret. Nam sicut cum semel, aut iterum bene operamur, id non facimus per solam naturam acceptam, & conseruatam à Deo sine communi auxilio Dei mouentis, & adiuuantis ad agendum conuenienter naturæ: sic etiam cum diu bene factitamus, accipimus peculiare quidem, sed naturale auxilium Dei mouentis, & adiuuantis ad diu factitandum conuenienter rectæ rationi: multi enim accipiunt, & habent, quo bene semel, aut iterum agant, & tamen non eo ipso habent, quo diu bene factitent, alioqui enim hoc ipso se diu in virtutis officio continerent.

Decimotertiò quæritur, An si homo cum solis naturæ viribus procreatus lethale peccatum admitteret, posset per naturam, & generale auxilium Dei naturæ conueniens illud peccatum per pœnitentiam expiare? **Minimè**, quia pœnitentia, per quam lethale peccatum deletur, non est sine charitate: neque enim pœnitentia peccatum extinguit, nisi Dei amore nos peccasse pœniteat: nullus de peccato dolor acceptus est Deo sine ipsius Dei charitate: nulla pro peccato, hoc est, culpa vel pœna culpæ debita satisfactio Deo est grata sine munere charitatis: at homo ille non posset charitatis officium præstare per naturam, & commune auxilium Dei, naturæ conueniens. **Posset** quidem detestari peccatum odio turpitudinis quia generali Dei auxilio cognosceret turpe esse peccatum, cum iure naturali, & cum honesto virtutis officio pugnant: Sed hoc non sufficit ad peccati veniam consequendam. Immo quamuis quis fidei diuinæ præsidio, & spe cælesti suffultus pos-

set odio habere peccatum metu gehennæ, & desiderio beatitudinis æternæ, cum spe etiam veniæ: non tamen hoc satis esset ad peccatum extra sacramenta delendum sine amore, & charitate Dei: nec per naturam, & generale auxilium Dei ipsi naturæ conueniens, fidem habere, aut spem veniæ, aut felicitatis æternæ, ille homo consequi posset.

Porro, ut ait Apostolus, sine fide impossibile est placere Deo. **Obijcies**, Posset ille homo per naturam, & commune auxilium Dei naturæ conueniens de peccato dolere odio turpitudinis, ergo posset se à peccato, quod perperam admisit, auertere. **Respondeo**, Per huiusmodi dolorem homo ille deponeret voluntatem peccandi, sed peccatum admittit minimè expiaret: neque enim peccatum deletur, nisi de eo doleamus amore Dei, quem per peccatum offendimus, nec sufficit ad peccatum eluendum qualiscunque peccati detestatio, nisi grata, & accepta sit Deo, at Deo grata esse non potest, nisi ex Dei amore, & charitate existat.

Dices, Posset ille homo in peccatum lapsus culpam detestari amore Dei super omnia naturali, licet non amore supernaturalis charitatis. **Respondeo**, Non posset ille homo peccato corruptus, Deum diligere plusquam omnia amore naturali, sine gratia naturam sanante: quoniam sicut supernaturalis amor charitatis simul esse non potest cum peccato aliquo Dei amicitia contrario: sic naturalis amor Dei super omnia, omne quod est rectæ rationi, & honestati, & iuri naturali contrarium excludit: nam si diligis Deum ante, & plusquam omnia, ut omnium bonorum naturalium auctorem, & finem, eo ipso Deum cuiusque alteri bono creato vtili, iucundo, & honesto præponis, & te ipsum, & omnia alia bona creata in Dei amorem refers. Sed qui peccato lethali tenetur obstrictus, aliquid contraxit, quod cum ipso Dei amore super omnia pugnat, quoniam per peccatum lethale se homo à Deo alienat, & auertit: ergo, nisi à peccato mundetur, Deum super omnia diligere nequit. At, post peccatum, inquit, hominis natura est adhuc integra; nam peccatum naturalia non tollit. Ergo si homo ante peccatum integer, & sanus, potest Deum diligere super omnia amore naturali, per naturæ vires, & generale auxilium Dei naturæ respondens; poterit etiam amare post peccatum; alioqui enim Deus denegaret homini, quod ipsius naturæ debetur. **Respondeo**, Per peccatum nihil homini detrahi, quod ex eius natura promanet: sed impedimentum inferri, quo minus possit officium obire suæ naturæ conueniens; sicut aer nubibus coniectus non naturam ex toto, vel ex parte perdit, sed impeditur, quo minus id præstare queat, quod ipsius naturæ conuenit; aliud enim est ex toto, vel ex parte naturam auferri, aliud impediri naturam, ne aliquid valeat efficere, quod ipsi est consentaneum. Ergo peccator, inquit, præstare non potest omne id bonum naturale, quod posset alioqui integer, & sanus. **Reor**: sed hoc non propterea est, quia aliquid ei peccatum ex naturæ principijs detraxerit, sed quia attulit impedimentum, ne id boni facere queat. Est enim homo per peccatum impeditus, est infirmus: nec Deus peccatori denegat aliquid, quod ipsius naturæ debeatur, sed homo ipse se

per pec-

S. Tho. 1. 2.
q. 109. a. 9.

Hebr. 11.

per peccatum, quod sua sponte contraxit, impediit. quo minus suum officium obire, & exequi possit. Quare si Deus illi homini in peccatum lapsus, poenitentia, & gratia donum dedisset, utique gratias, non debitum dedisset: Si denegasset, iure id denegasset.

Decimoquarto quaeritur, An si homo cum solis naturae viribus conditus in veniale peccatum incidere, posset per naturam, & generale Dei auxilium naturale, pro eo peccato legitime satisfacere? **Respondeo** (quicquid dicat Paludanus) non posse, quoniam nulla hominis satisfactio pro culpa, vel pro poena culpae debita, accepta, & grata Deo est, nisi ipse homo, qui soluit, quod debet, sit Deo acceptus, & gratus. Est enim satisfactio, iustitiae officium: sed inter hominem, & Deum iustitia non est, nisi Dei gratia precedat. Quid si homo ille, de veniali noxa doleret? **Respondeo;** Dolor ille non esset legitima, & idonea satisfactio pro veniali delicto, quia esset hominis Dei gratia carens. Potest, inquit, homo gratia non praeditus, bona huius vitae temporalia per virtutis honesta opera, & officia promereri. Romanis enim dicitur Deus terrarum imperium dedisse, ut multorum eorum bonorum operum praemium, ergo posset etiam ille homo per virtutis opera venialium peccatorum remissionem obtinere. **Respondeo,** non esse idem iuris: nam si Deus peccatoribus bona temporalia det, gratias dat, non ex iustitia, & dignitate bonorum operum moralium quae sine Dei gratia faciuntur. Ceterum nos negamus posse hominem delicti, quamvis levis, sine gratia Dei veniam ex iustitia, & dignitate bonorum operum moralium promereri: **Posset** quidam Deus illum hominem culpae venialis reum poena non afficere: sed nihilominus sicut esset culpae reus, ita etiam esset poenae debitor. **Dices;** ergo illi homini non posset venialis noxa dimitti sine gratia diuinitus infusa: cum tamen saepe in hominibus iustus, nunc culpa venialis sine gratia denuo infusa, eluatur. **Respondeo,** in hominibus iustus necesse non est gratiam infundi ad peccata venialia delenda, quoniam cum sint iusti Dei gratia praediti, pro culpis venialibus possunt legitime satisfacere: at is, qui Dei gratia caret, non potest, quia caret gratia, quam legitima pro culpa veniali satisfactio requirit. Ut enim culpa venialis poena aeterna non punitur per se, sed ex accidenti, quatenus qui soluit poenam, soluit sine gratia Dei, & proinde soluendo non satisfacit, ut debet; sic etiam venialis culpae remissio per se gratia infusione non postulat, sed ex accidenti, quatenus is, qui venialem culpam admisit, aut est sine gratia Dei, aut lethali peccato tenetur obstrictus.

Decimoquinto quaeritur, Quanam officia virtutum pro Deo, posset ille homo facere, & obire per naturam, & naturale Dei auxilium consuetum, & generale, si cum solis naturae dotibus conseruaretur? **Respondeo,** Posset Deo, ut supremo omnium rerum naturalium domino, cultum, & honorem debitum deferre, quam Latrariam Theologi vocant: posset ei, ut summo Principi obedire, ei vota facere, sacrificia offerre: posset ipsum orare, ab eo precibus, votis, & sacrificijs opem, & auxilium implorare, bona petere: ei gratias a-

gere, & habere, tanquam bonorum omnium naturalium auctori. Haec enim singula, & alia similia naturali rectae rationis luce cognosceret, & communi, ac generali Dei auxilio rationi consentaneo praestare, & exequi posset.

Cap. XXXV.

Quid boni homo iustitia originali praeditus obire, & facere possit.

PRIMO quaeritur, An homo cum originali iustitia, vel integritate naturae conditus, posset per seipsum omne bonum honestatis, & virtutis efficere? Sanctus Thomas satis perspicue docet potuisse: & proinde sequitur, ut potuerit omne honestum agendum, & omne malum fugiendum cognoscere. Nam homo est iustus, & integer procreatus, ergo accepit ea, quibus posset, si vellet, agenda, & fugienda perspicere, & bona praestare, ac mala deuitare. **Animaduertendum tamen est,** hominem in eo primo vitae statu, quo est a Deo procreatus, potuisse quidem haec, quae diximus, at non per solam naturam suam datam, & conseruatam a Deo, sed auxilio Dei & mouentis, & adiuuantis ad bonum operandum: praedicta item non potuisse per sola dona iustitiae originalis infusa, & accepta, sine Dei mouentis, & adiuuantis, & vna cum homine operantis, praesidio. Nam Augustinus, & ex Augustino Araucanum concilium, manifeste tradiderunt, etiam in eo statu indignissime hominem auxilio Dei mouentis, & adiuuantis ad bonum agendum.

Ut hoc exactius intelligamus, sciendum est, Pelagium, ut in multis alijs, ita in hoc etiam grauer errasse, quod opinabatur liberum arbitrium per naturam suam datam, & conseruatam a Deo, sine alio auxilio Dei mouentis, & adiuuantis ad bonum faciendum posse quodcumque virtutis officium obire. Vnde Hieronymus contra Pelagianos disputans concludit: *In singulis rebus quae gerimus, indigere nos Dei adiutorio, etiam cum calamus temperamus ad scribendum, & temperatum pumice terimus, manumque aptamus literis, cum tacemus, cum loquimur, sedemus, stamus, ambulamus, currimus, comedimus, ieiunamus, stemus, videmus, & cetera huiusmodi, nisi Deus iuuert, non possumus.* Et Concilium Araucanum: *Natura, inquit, humana etiam si in illa integritate, in qua est condita, permaneret, nullo modo seipsam creatore suo non adiuuante seruaret.* Et August. lib. de ciuit. 14. ca. 27. *nam sicut in hac carne viuere sine adiumento alimentorum non possumus, non autem in ea viuere in potestate est, quod faciunt, qui seipsos necant: sic bene viuere sine adiutorio Dei etiam in paradiso non erat in potestate, erat autem in potestate male viuere.* Idem in Enchi. cap. 106. & lib. de corrept. & gratia c. 11. Idem quoque Concilium Araucanum can. 26. ex Augustin. lib. 2. de con. duas epist. Pelagia. c. 8. *Multa in homine bona sunt, quae non fecit homo: nulla vero facit homo bona, quae non Deus praestat, ut faciat homo.* Rur. can. 9. ex semiensijs Prosper. cap. 22. *Diuini est muneris, cum recte cogitamus, & pedes nostros a falsitate, & iniustitia tenemus. Quoties enim bona agimus, Deus in nobis, atque nobiscum, ut operemur, operatur.* Iterum idem can. 22. ex August. tract. 5. in Ioan. *Nemo habet de suo, nisi mendacium, & peccatum. Si quis autem homo habet veritatem, atque iustitiam, ex illo fonte est, quem debemus scire in hac eremo, ut ex eo quasi guttis quibusdam irrorati, non deficiamus*

S. Tho. 1. 2. q. 109. a. 2.

Aug. in Enchir. c. 106. Araucan. concil. can. 19.

Hiero. dialogo. 1. aduersus Pelagianos. & in epist. ad Cresciphontem.

Concil. Araucan. c. 19. ex August. epist. 106.

Palud. 4. d. 16. q. 1. a. 2. ad 2m.